

Maandag

16

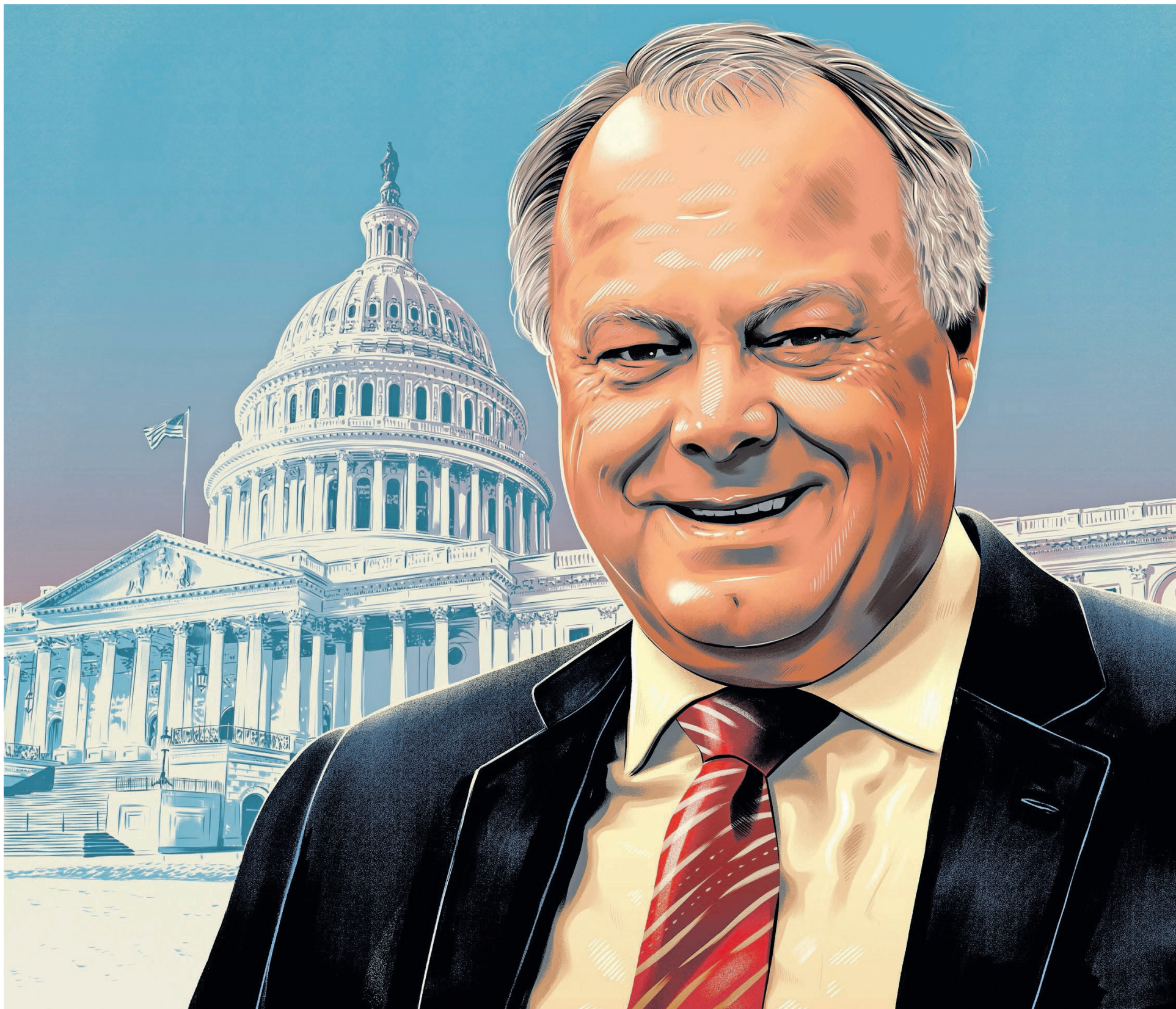
'Hyncha moest Hyncha worden, omdat de nazi's Hyncha er Joods vonden uitzien'

21

Column Arie Elshout: 'Als Trump volhardt in zijn verraad aan Europa, ben ik atlanticus af'

23

David Johansen (1950-2025) maakte al punk voordat punk bestond

Radicaal-rechtse omwenteling geeft Nederlandse lobbyist rol op wereldtoneel

Henk Jan van Schothorst, zoon van een kaashandelaar, is uitgegroeid tot een internationaal machtige orthodox-christelijke lobbyist. Hij was genodigde bij de inauguratie van Donald Trump en speelde een rol bij de omstrede anti-homowet in Oeganda. Wie is hij?

Door **Huib Modderkolk**
Illustratie **Alexandra España**

Het is een veelzeggend beeld: de Nederlander Henk Jan van Schothorst staat eind januari breed lachend in de Rotunda van het Capitool, het historische symbool van de Amerikaanse macht. De lobbyist is op uitnodiging naar Washington gekomen om bij de inhuldiging van Donald Trump als president te zijn. Een dag later poseert hij onder de beroemde 19de-eeuwse koepel, in het hart van Amerika's wetgevende macht.

Van Schothorst, die wereldwijd lobbyt voor het inperken van rechten voor homoseksuelen, vrouwen en transgenders, deed zijn werk vaak onzichtbaar en op de achtergrond. Maar de verkiezing van Trump maakt duidelijk dat de conserva-

tief-populistische beweging de wind mee heeft en in dat netwerk is de Nederlander een belangrijke schakel.

'Heel bijzonder om deel te mogen uitmaken van de uitbarsting van vreugde en dankbaarheid van de vele hier verzamelde Amerikanen', schrijft hij later op zijn LinkedIn-pagina. 'We wensen hem (Trump, red.) en zijn ploeg Gods zegen toe.'

Wie is deze christelijke lobbyist die in eigen land nauwelijks bekend is, maar recentelijk nog de hand schudde van de radicaal-rechtse Amerikaanse televisiepresentator Tucker Carlson? Die aanwezig was bij oprichtingsbijeenkomsten van Forum

➔ LEES VERDER OP
PAGINA 14

Henk Jan van Schothorst

→ VERVOLG VAN
PAGINA 13

voor Democratie, de president van Suriname adviseert om geen handelsakkoord met Europa te sluiten en een rol heeft bij omstreden anti-homowetgeving in Afrikaanse landen als Oeganda?

Dat Henk Jan van Schothorst (57) er in 2020 voor kiest de naam van zijn stichting een meer internationaal karakter te geven, is geen toeval. Het werkterrein van de oud-militair uit Bodegraven, voormalig beleidsmedewerker van de Europese fractie van ChristenUnie-SGP, verandert. Niet langer richt hij zich met zijn lobbyactiviteiten alleen op Europa en de Verenigde Staten; de orthodox-christen wil zijn invloed wereldwijd laten gelden. Zijn stichting Transatlantic Council International (TCI) wordt Christian Council International (CCI). De opening, in datzelfde jaar 2020, van een kantoor in Ethiopië bevestigt die ambitie.

'Sinds 2020 neemt de invloed van Van Schothorst duidelijk toe', zegt Jelle Postma, directeur van de Nederlandse ngo Justice for Prosperity. Hij brengt met zijn onderzoeksplatform buitenlandse inmenging in kaart, onder andere via de lobby tegen lhbt-rechten en seksuele educatie. Postma: 'Van Schothorst is veruit de belangrijkste Nederlandse stem in de internationale rechts-christelijke beweging.'

Die invloed groeit gestaag sinds Van Schothorst, zoon van een kaashandelaar, in 2013 een lobbystichting opricht met de Amerikaan Todd Huizinga. Ze kennen elkaar uit het diplomatieke circuit - Huizinga werkte voor het Europakantoor van de Amerikaanse overheid en Van Schothorst voor de internationale tak van de SGP. Hun stichting promoot 'een beperkte overheid, vrije markt en individuele vrijheid' naast christelijke waarden. Op een conferentie in 2013 ter ere van de oprichting is Frits Bolkestein (VVD) aanwezig, evenals Thierry Baudet (FVD). Die heeft net als Van Schothorst een hekel aan 'woke' en 'genderideologie' en is haast even kritisch over abortus en rechten voor lhbt'ers. Over zijn relatie met Baudet zegt de lobbyist nu tegen *de Volkskrant*: 'Ik kijk meer naar wat ons verenigt dan wat ons scheidt.'

Met Pete Hoekstra, oud-ambassadeur voor de VS in Nederland, heeft Van Schothorst nog een medestander. Ze kennen elkaar uit Michigan. Van Schothorst: 'Ik heb daar al langer contacten met voormalige Nederlanders. We gaan naar de kerk en geloven in Jezus, dan heb je wat gemeenschappelijks.' Hoekstra is gast op bijeenkomsten van de lobbystichting - ook nadat hij is afgezwaid als ambassadeur. De christelijke stichting krijgt een officiële accreditatie bij de Verenigde Naties en de Europese Unie, waarmee Van Schothorst stukken kan inbrengen voor stemmingen.

Met het overal in Europa opkomende radicaal-rechts krijgt de orthodox-christelijke beweging een nieuwe medestander. In 2018 lekken via het Europese tv-kanaal Arte documenten uit van Agenda Europe, een gezelschap van enkele honderden mensen die zich hebben verenigd, van ultra-conservatief tot extreemrechts. Onder hen is Bogdan Stanciu, de Roemeense oud-leider van een neonazistische groep.

Een manifest getiteld *Restoring the Natural Order* dient als strategische handleiding. Hierin staan tactieken om aan succesvolle beïnvloeding te doen, zoals christenen presenteren als slachtoffers van de westerse culturele revolutie. Ook wordt gesuggereerd om 'alternatieve duiding' te geven aan bestaande mensenrechten om zo het academische debat te beïnvloeden. Onder de mogelijke financiers zijn ook Russische oligarchen. Op de to-dolijst van Agenda Europe staat: verbied (vruchtbaarheidsbehandeling) ivf, sterilisatie en abortus, en zorg ervoor dat wetten die echtscheiding, het homohuwelijk en adoptie door homostellen mogelijk maken, worden ingetrokken.

Van Schothorst is in 2016 aanwezig bij een bijeenkomst van Agenda Europe in Warschau. Een van de onderwerpen: een initiatiefwet om abortus in Polen in vrijwel alle gevallen te verbieden. Journalisten zijn niet welkom, geheimhouding is vereist. 'Het gaat deze groep en Van Schothorst niet alleen om het promoten van familiewaarden', zegt Postma van Justice for Prosperity, 'maar ook om het beperken van de rechten van sommige minderheidsgroepen.'

Hoe hij betrokken raakte bij Agenda Europe, weet Van Schothorst naar eigen zeggen niet meer. 'In dit werkveld heb je verschillende netwerken', reageert hij. Uit mails van de groep, ingezien door *de Volkskrant*, blijkt dat de lobbyist van 2016 tot in elk geval 2021 een actief deelnemer is binnen Agenda Europe. Onderzoek van weekblad *De Groene* liet eerder zien dat deze mailgroep 'vol met racistische, homofobe en xenofobe uitspraken' staat. Geconfronteerd met zijn aanwezigheid bij samenkomsten van Agenda Europe, zegt Van Schothorst 'zeker' een aantal keer te zijn geweest. 'Om te praten met gelijkgestemden. Het is geen obscuur gezelschap ofzo.' Over mogelijke financiering vanuit Rusland, zegt de lobbyist niets te weten. 'Ik heb nooit één roebel gehad.'

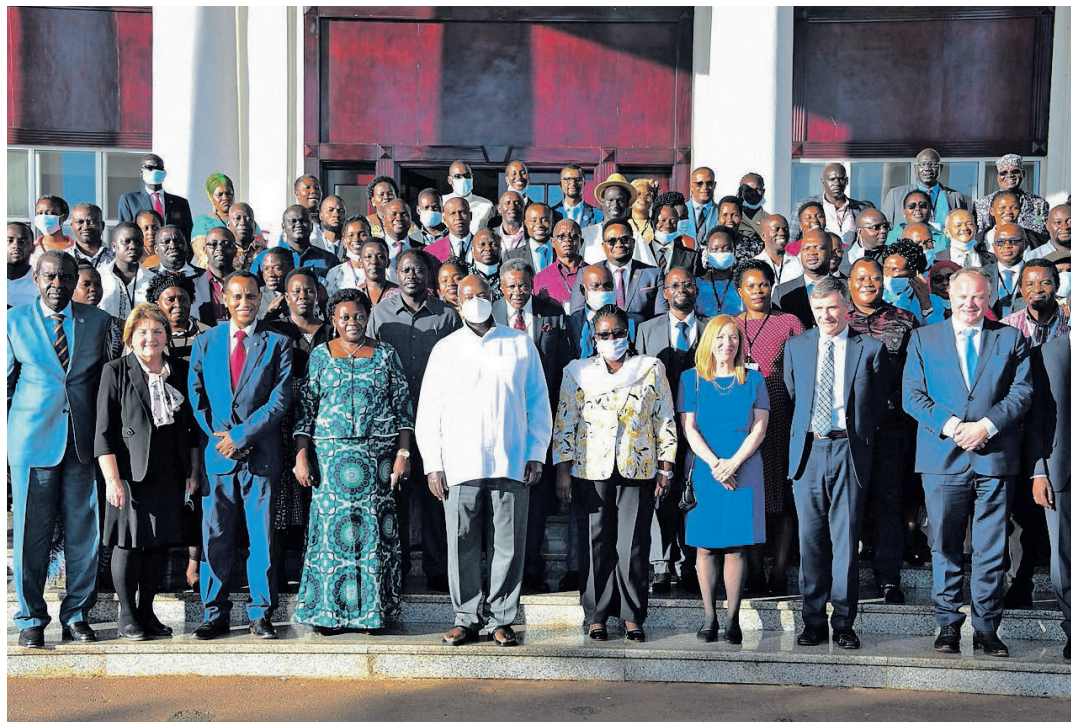
De inkomsten van zijn stichting, die Van Schothorst beheert

Transgender vrouwen wonen een evangelische dienst bij in een schuilkerk in de Oegandese hoofdstad Kampala,

OP DE VOORSTE RIJ IN OEGANDA

Henk Jan van Schothorst (uiterst rechts) in Oeganda tijdens de bijeenkomst met president Yoweri Museveni (midden). De foto werd door de presidentiële persdienst gedeeld op het sociale medium X. De Amerikaanse ultraconservatieve Sharon Slater staat links naast Van Schothorst, in paarsblauwe jurk.

23 april 2023.

Foto Luke Dray / Getty

samen met zijn vrouw (met wie hij zes kinderen heeft), groeien naar gemiddeld 150 duizend euro per jaar. Met een uitschieter van 250 duizend euro in 2021. De lobbyist gebruikt de donaties van particulieren en bedrijven vooral om te reizen.

Vanaf 2020 verlegt hij, inmiddels zonder Todd Huizinga, zijn activiteiten naar Afrika en Zuid-Amerika. Een speerpunt wordt de zogeheten ACP-overeenkomst tussen de Europese Unie en 79 landen uit Afrika, het Caribische gebied en de Pacific (de Stille Oceaan). Een handelsverdrag dat voorziet in duurzame en economische ontwikkeling, met als basisvoorwaarden respect voor mensenrechten en bescherming van minderheden.

Een 'gevaarlijke' overeenkomst, meent de lobbyist. Hij kwalificeert het als westers cultureel imperialisme en stelt dat Afrika opnieuw gekoloniseerd. Van Schothorst: 'Toegang tot abortus is onderdeel van de afspraken. Ik vind abortus heel gevaarlijk: daarbij sterft altijd een menselijk leven.'

Hij hekelt de teksten over seksuele educatie. 'Kinderen worden op jonge leeftijd onderwezen hoe ze seksuele handelingen zouden kunnen doen. Dat is echt heel slecht voor kinderen en voor een samenleving als geheel.' In gesprek met Afrikaanse leiders waarschuwt Van Schothorst ze dat de liberale rechten indruisen tegen hun cultuur en religie.

Hoe zijn lobby precies verloopt, blijkt in 2023 in Oeganda. Daar heeft het parlement een zeer omstreden anti-homowet aangenomen. Op seks met hetzelfde geslacht staat een levenslange gevangenisstraf. Op 'ergere' vormen van homoseksuali-

Over Russische steun van de conservatieve lobby in Oeganda zegt Van Schothorst niets te weten

DICHT BIJ DONALD TRUMP

Samen met George Roller, medebestuurder van de stichting CCI, eind januari in de Rotunda van het Capitool in Washington. Van Schothorst was persoonlijk uitgenodigd voor de inauguratie van Donald Trump.

teit, bijvoorbeeld als er alcohol in het spel is, zelfs de doodstraf. De Oegandese president Yoweri Museveni moet de wet nog bekrachtigen als een conferentie plaatsvindt met Afrikaanse parlementariërs. Thema: familiewaarden en soevereiniteit. Een van de organisatoren is de Amerikaanse ultraconservatieve Sharon Slater van Family Watch International, met wie Van Schothorst nauw samenwerkt. Ze geven beiden een toespraak.

Kristof Titeca, hoogleraar ontwikkelingspolitiek aan de Universiteit van Antwerpen, doet onderzoek naar Oeganda en de interactie met de internationale gemeenschap. 'Die conferentie, met Slater en Van Schothorst als hoofdfiguren, heeft de anti-lhbt-gevoelens in Afrika verder aangewakkerd', zegt hij. Twee maanden na de conferentie ondertekende Museveni de wet.

Op foto's staat Van Schothorst samen met Slater naast de Oegandese president. 'Ons werk op het Afrikaanse continent is razendsnel toegenomen', schrijft de lobbyist op zijn website. Zijn 'strategische campagnen' over de 'gevaarlijke bepalingen' in het ACP-verdrag heeft 'zaadjes geplant' in de hoofden van Afrikaanse beleidsbepalers. Na de conferentie in Oeganda stelt Kenia soortgelijke anti-homowetgeving op. Slater krijgt in de Verenigde Staten veel kritiek op haar rol en blijft een jaar later weg van de Oegandese conferentie. Ze voelt zich genoodzaakt een verklaring uit te geven waarin ze zegt tegen de anti-homowet te zijn. Van Schothorst gaat in 2024 wel naar Oeganda. Hoogleraar Titeca: 'Hij was het gezicht van die conferentie.'

gevraagd naar zijn betrokkenheid bij anti-homowetgeving, reageert Van Schothorst behoedzaam. 'Wat ik heb benadrukt is dat het geen goede zaak is als er een doodstraf is. Ik hoop dat er een 'legale vrijplaats' komt voor deze mensen.'

Een jaar na de conferentie in Oeganda, organiseert Van Schothorst's stichting CCI een bijeenkomst voor de Nigeriaanse VN-missie in New York. Op een geluidsopname van Justice for Prosperity, beluisterd door *de Volkskrant*, zijn Slater en Van Schothorst te horen. Van de publieke voorzichtigheid over de

Oegandese anti-homowetgeving is achter de schermen geen sprake. Slater zegt dat ze Oeganda, 'samen met advocaten en CCI', heeft geholpen met het opzetten van een 'nieuwe parlementaire structuur'. Ze heeft het over een 'beweging door heel Afrika' om het verdrag te stoppen. De conferentie in Oeganda, aldus Slater, 'hielp de president' om te begrijpen 'hoe schadelijk' de ACP-overeenkomst is.

De Amerikaanse spreekt over een 'agenda' om jonge kinderen via 'apps' te indoctrineren met 'giftige' ideeën over seksualiteit. Ze haalt Nederland aan waar kinderen les zouden krijgen in orale seks. Op de opname zegt Van Schothorst dat hij de Surinaamse president Chan Santokhi persoonlijk ervan heeft overtuigd 'het verdrag niet te ondertekenen'. Hij deed dat door te wijzen 'op de gevolgen voor zijn bevolking'.

In een reactie bevestigt de lobbyist het gesprek in Suriname. Over Slater zegt hij: 'Je hebt contacten met gelijkgezinden en met andersdenkenden. Je denkt nooit over alles hetzelfde.'

De conservatieve lobby krijgt, naast steun van de Organisatie voor Islamitische Samenwerking (OIC), ook hulp van Rusland. De Amerikaanse krant *The Wall Street Journal* ontdekte dat de Russische ambassade 300 duizend dollar (290 duizend euro) betaalde voor de Oeganda-conferentie waar Van Schothorst hoofdspreker was. Volgens hoogleraar Titeca is de Russische strategie om op te komen voor 'traditionele familiewaarden' onderdeel van het buitenlandbeleid en een manier om de westerse invloed te ondermijnen.

Na een Russisch charmeoffensief gaat de Oegandese president Museveni in 2022 naar Sint-Petersburg voor een ontmoeting met zijn ambtsgenoot Vladimir Poetin en prijst hem dat hij 'aan zijn zijde staat in de strijd tegen kolonialisme'.

Titeca vindt dat het werk van Slater en Van Schothorst schadelijke kanten heeft. 'Een mensenrechtenclausule in een verdrag is meer dan legitiem. Met hun lobby daartegen handelen ze in strijd met internationale mensenrechten.' Bij zijn Oegandese collega's bestaan er, zegt Titeca, 'frustraties' over het feit dat de VS onder de toenmalige president Joe Biden reisbeperkingen afkondigden tegen opstellers van de Oegandese anti-homowet, maar dat mensen als Van Schothorst buiten schot bleven. 'Zij vragen zich af: waarom mogen dergelijke actoren vrij blijven reizen?'

Directeur Postma van Justice for Prosperity noemt het 'problematisch' dat Van Schothorst, die 'geen officiële rol heeft in een wetgevingsproces', met 'desinformatie' invloed uitoefent. Niet alleen in Afrika, zegt hij. 'We zien dat ook Europese lidstaten door dit soort groepen worden gemanipuleerd.'

De invloed van die lobby groeit: Van Schothorst heeft inmiddels ook kantoren in Genève en Canada geopend. In januari trainde hij een groep VN-diplomaten. De lobbyist zegt over zijn werk dat hij opkomt voor 'leven, gezin en vrijheid' en 'dat er nu eenmaal bepaalde vrijheden zijn die met elkaar botsen'. Hij vindt dat het Westen 'wel heel ver gaat om de eigen denkwijze te exploiteren'. Over de Russische financiering van de Oegandese conferentie zegt hij niets te weten. 'Ik ben er op eigen kosten heen gereisd.' Wat hij vindt van de Russische betrokkenheid? 'U vertelt mij dingen die ik niet weet. Ik heb daar verder geen mening over.'